

Anförande av ÖB Håkan Syrén vid Värnpliktskongressen 2006-11-20

**Soldaternas kompetens och vilja
är avgörande för insatsförsvaret**

Det är viktigt för mig att besöka er här i dag, att få tala till er och svara på frågor.

Soldater under grundutbildning är en nyckelgrupp när jag beskriver våra mål och medel för Försvarens personal. Försvarens personal – ja, ni ingår i den kategorin.

Förra hösten och vintern reste jag runt till samtliga förband och talade till all personal – officerare, civila och soldater sida vid sida. Rundresan hette ”Vägen framåt”. Varje förbandschef fick en stafettpinne med uppgifter kopplade till både värdegrund och resultat.

I våras inleddes en kunskapskampanj för att informera svenska folket på bredden om Försvarens roll och uppgifter i en ny omvärld. Vi genomförde tre välbesökta Försvarensdagar i Stockholm, Göteborg och Malmö – många av er tog säkert chansen att få veta mer om Försvarens makten.

Ni känner säkert igen mina budskap:

- Vårt uppdrag är att leverera insatsförmåga – här och nu.
- Vi arbetar för fred och säkerhet – ute i världen och här hemma.
- Var och en av oss måste i det dagliga arbetet ha det gemensamma målet för ögonen: omedelbart användbara insatsförband.
- En gemensam värdegrund hjälper oss att riva de både synliga och osynliga murar som finns mellan olika personalgrupper.

Det är mina budskap till Försvarens personal.

Soldaternas kompetens och vilja är avgörande för insatsförsvarets förmåga. Utan soldater har vi inga förband. Utan soldater kan vi inte bidra internationellt.

Vid den förra Värnpliktskongressen, som hölls i Södertälje i februari i år, talade jag om den nya soldatrollen.

Jag förklarade hur den nya synen på soldaten är direkt kopplad till Försvarens nya roll och uppgifter – vilket i sin tur har sin orsak i de senaste decenniernas stora förändringar i vår del av världen.

Nu – nästan ett år senare – har vi nått längre. Det nya värnpliktssystemet har kommit i gång. Ni är den första generationen soldater som utbildas enligt det nya systemet med två terminer för alla plus en tredje frivillig, direkt kopplad till internationell tjänstgöring.

Snart kommer nya system för utbildning av yrkes- och reservofficerare. Den förändringen görs av samma anledning. Vi måste anpassa vår organisation och vår personalförsörjning till uppgiften att leverera efterfrågade insatsförband.

Vi skall förverkliga det insatsförsvaret som regering och riksdag har beställt. Vi skall ge insatsförsvaret det innehåll som krävs. Vi utbildar därför omedelbart användbara insatsförband, förband som efterfrågas här hemma och internationellt.

Vi närmar oss nu den tidpunkt då vårt bidrag till EU:s snabbinsatsförmåga skall vara redo för insats. Om drygt ett år – den 1 januari 2008 – skall den svenskledda *Nordic Battlegroup* vara insatsberedd. Huvuddelen av förbandet bemannas med svenska soldater. Viktiga delar kommer också från Norge, Finland och Estland.

De krav som ställs på *Nordic Battlegroup* påverkar arbetet i hela Försvarsmakten. *Nordic Battlegroup* är en verklig motor för reformeringen, inte minst för personalförsörjningen. Den nya värnpliktsutbildningen är ett exempel, den nya officersutbildningen är ett annat.

Just nu deltar cirka 1 070 svenska män och kvinnor i fredsfrämjande insatser runt om i världen. Under hösten inledde korvetten HMS Gävle ett uppdrag inom ramen för FN-insatsen utanför Libanon.

Våra insatser är efterfrågade. Ett tecken på detta är att vi nu har ledande roller i både Kosovo och Afghanistan.

Våra förband som deltar i internationella övningar gör också mycket bra ifrån sig.

* * *

Försvarsmakten genomför just nu den mest genomgripande förändringen sedan den allmänna värnplikten infördes för mer än hundra år sedan.

För att vi skall förstå varför reformeringen görs måste alla ha bakgrunden klar för sig. Försvarsmakten förändras därför att omvärlden förändras.

Under det kalla kriget skar gränsen mellan Nato och Warszawapakten rakt genom Europa.

Nu efteråt är det med efterklokhetens exakthet lätt att ange 1989 som en startpunkt för det händelseförlopp som förändrade Europas karta. Berlinmuren rämndes. Gränsen mellan de två tyska länderna öppnades. Länderna i östra Europa gjorde sig fria från sitt förflutna. Sovjetunionen kollapsade och upplöstes.

Det var omvälvande för Europa, för världen och för Sverige.

I stället har vi fått en verklighet som är helt annorlunda jämfört med det kalla krigets. Hotet om storkrig mellan öst och väst är borta. Däremot har andra hot tillkommit eller ökat:

- Storskalig terrorism.
- Spridning av massförstörelsevapen.
- Konflikter med rötter i motsättningar med etnisk eller religiös grund.
- Råvarukonflikter.
- Sjukdomar och epidemier.
- Miljöhot.

Dagens värld är global och dynamisk. Händelser samspekar i en värld när allt sker i realtid. Globaliseringen innebär att vi har hela världen i vardagsrummet – nu! Händelser långt borta påverkar även oss här i Sverige omedelbart.

Vidden av de nya terrorhoten blev synlig för alla den 11 september 2001 när World Trade Center i New York och Pentagon i Washington attackerades.

Då blev det också tydligt att den nya hotbilden är gemensam och att den måste mötas genom samarbete och gemensamma åtgärder mellan världens länder.

Riksdagsbeslutet 2004 som styr reformeringen av Försvarsmakten utgår från perspektivet att vår säkerhet byggs tillsammans med andra länder – och då i synnerhet länderna i EU.

Vi bygger i dag vår fred och säkerhet genom ett aktivt deltagande i säkerhetssamarbetet inom EU och FN.

Därmed har Försvarsmaktens uppgifter förändrats i grunden. Den tidigare uppgiften – att kunna försvara Sverige mot en storskalig invasion – är borta under överskådlig tid.

Som självständig nation skall vi självklart kunna hävda vårt territorium. Men den uppgiften ställer begränsade militära krav i dagens Europa.

* * *

Vad innebär allt detta för er som just nu genomför er militära grundutbildning? Vad betyder reformeringen och de nya uppgifterna för er – konkret?

Ni är mitt inne i er grundutbildning och skall senare ta ställning till en eventuell fortsättning med den tredje terminen och internationell tjänstgöring.

För det första – och det har ni säkert funderat en del på – så finns det stora skillnader mellan soldatutbildning år 2006 och 2007 och den värnplikt som tidigare generationer av värnpliktiga genomförde.

Förr utbildades i princip alla svenska män till soldater. Alla visste sin plats och sin uppgift. Alla hade sin utrustning i ett förråd. Alla hade sin krigsplaceringsorder. Detta var bra! Invasionsförsvaret fyllde sin funktion!

Uppgiften att försvara Sverige finns kvar, men i dag utbildar vi i hög grad för aktuella uppgifter, inte för att alla soldater skall åka hem och vänta på det värsta – ett storkrig. I dag prioriterar vi utbildningen av efterfrågade insatsförband som skall kunna lösa uppgifter där oro och konflikt uppstår.

Samtidigt som vi är mitt inne i reformeringen av Försvarsmakten – från förrådsställt invasionsförsvar till insatt insatsförsvar – höjs ambitionsnivån för svenska internationella insatser.

Vi kommer att utöka antalet soldater i internationella insatser. Samtidigt tas inte lika många ut till värnplikt som tidigare. Därför måste en väsentligt större del av de utbildade soldaterna också välja att ingå i förband för aktiva insatser.

Detta innebär att den kunskap som ni får under er grundutbildning kommer att vara efterfrågad. Ni kommer att vara efterfrågade för tjänstgöring i insatsorganisationen, framförallt de närmaste åren efter avslutad grundutbildning.

Detta är anledningen till att värnpliktsutbildningen har reformerats.

* * *

Det är mycket positivt att ni som är soldater under grundutbildning blir allt mer intresserade av att tjänstgöra internationellt.

Andelen värnpliktiga som kan tänka sig att söka till utlandsstyrkan har de senaste åren successivt ökat.

Min förhoppning är att majoriteten av dem som tas ut till soldatutbildning skall söka vidare till den tredje terminen och sedan kontraktsanställas.

För att detta skall bli möjligt måste militärtjänsten bli mer attraktiv. Det måste uppfattas som en merit att ha gjort sin värnplikt!

De soldater som nu utbildas bör kunna ingå i insatsorganisationen under den tid då deras kompetens är som högst, det vill säga under åren närmast efter grundutbildningen. Detta krävs när vi nu utbildar soldater och förband för omedelbara insatser.

Den allmänna värnplikten är grunden för rekryteringen, men internationella insatser förutsätter frivillighet.

Detta innebär att skillnaderna mellan personalkategorierna blir allt mindre. Soldater kontraktsanställs och väljer att tjänstgöra en period i insatsorganisationen. Soldater tecknar sig för beredskapsförband.

Soldater under grundutbildning är därmed inte bara elever, utan också blivande kollegor till oss som är officerare eller civilanställda i Försvarsmakten.

Detta leder till nya krav på förändrade förhållningssätt och relationer.

Arbetet med värdegrunden handlar ytterst om att vi måste dra åt samma håll för att nå resultat. Vi måste arbeta mot ett och samma mål.

Det kan vi inte göra om det finns murar mellan olika personalgrupper, om soldater under grundutbildning inte känner att de är blivande kolleger till officerarna, om det finns ett kulturgap mellan civil och militär personal.

Stafettspinnen till förbandscheferna på ”Vägen framåt”-mötena innehöll bland annat uppdraget att arbeta vidare med reformeringen, lägga all kraft på att skapa efterfrågade insatsförband och att arbeta med de ledord som vi har valt:

- Öppenhet.
- Resultat.
- Ansvar.

Officerare, civila, soldater under grundutbildning, kontraktsanställda – vi är alla delar i en och samma Försvarsmakt.

I det fortsatta arbetet måste vi hjälpas åt. Ni har också ett ansvar, inte minst när det handlar om att bekämpa alla uttryck för bristande respekt för individen.

Säg ifrån om någon uttrycker sig kränkande eller förnedrande. Acceptera inte dåliga ordval eller plumpa skämt. Om du uppfattar ett beteende som olämpligt, markera det. Ta eget ansvar. Bekämpa fördomar. Stå upp för dig själv och kamraterna. Släta inte över – ta tag i problemet. Ni kan själva – var och en på ert sätt – bli föregångsmän och -kvinnor för ett gott ledarskap.

Under året som gått har jag haft möten och diskussioner med era företrädare i Värnpliktsrådet. Jag värdesätter den kontakten. Den är viktig, och den hjälper mig att skapa mig en uppfattning om läget i Försvarsmakten.

Ni som vid den här kongressen blir valda till ledamöter i det nya värnpliktsrådet har en viktig uppgift framför er när ni representerar Sveriges soldater under grundutbildning.

* * *

Värnpliktens civila meritvärde är en viktig fråga, och arbetet med att civilt certifiera värnpliktsutbildningen i civila kompetensbevis fortsätter. Min uppfattning är att det fungerar bra på förbanden.

Värnpliktsrådet framförde en oro att arbetet kan komma att stanna upp vid införandet av det nya förbandsutbildningssystemet. Detta har följts upp och arbetet med civil certifiering fortsätter på förbanden.

Det nya betygssystem som inför den 1 december i år är ytterligare en åtgärd som vidtagits för att öka det civila meritvärdet.

Dagens tre siffror blir skriftliga omdömen och betyg som ska väga tyngre på arbetsmarknaden.

* * *

Till sist några ord om vikten av att vi i Försvarmakten verkligen når ut till svenska folket, att vi på bred front verkligen lyckas förklara vad vi syssla med.

Tyvärre har många människor begränsad kunskap om Försvarmakten och vår nya roll. På den tiden när alla män gjorde sin värnplikt hade de allra flesta svenskar en naturlig kontakt med Försvarmakten och soldatlivet. I varje familj fanns det i allmänhet någon som gjort sin värnplikt och kunde förklara.

I dag är det annorlunda. I dag är det viktigt att vi informerar om vårt uppdrag och vår verksamhet. Det är viktigt att vi också når ut till ungdomarnas föräldrar och släktingar, att värnplikt och tjänstgöring i insatsförsvaret blir ett ämne att diskutera hemma i familjen.

Det gäller att så många som möjligt får information om vilka möjligheter och utmaningar som Försvarmakten erbjuder.

När inte alla kommer till Försvarmakten, då måste Försvarmakten komma ut till människorna på ett nytt sätt.

Här har vi en gemensam uppgift. Ni som just nu får er grundbildning har även i detta sammanhang en viktig roll. Ta gärna chansen och förklara! Sprid kunskap!

Jag sade tidigare att de osynliga murarna måste bort och att kulturklyftor mellan olika personalkategorier måste överbryggas.

Detta är en påtaglig följd av den nya soldatrollen.

Försvarmaktens verksamhet måste präglas av samling kring gemensamma mål. En sådan grundsyn har fungerat bra i utlandsstyrkan under lång tid.

* * *

Jag vill avsluta med att önska er lycka till inför det fortsatta arbetet på Värnpliktskongressen. Tack för att jag fick möjligheten att komma hit och tala till er här i dag. Nu är jag beredd att svara på de frågor som ni har.
